

ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมจากคำเรียกสี ในภาษาฝรั่งเศส*

Socio-cultural Reflections from French Color Terms

ธีระ รุ่งธีระ**

Theera Rongtheera

บทคัดย่อ

การจำแนกคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาฝรั่งเศสยังคงเป็นที่ถกเถียงในแวดวงวิชาการ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยนำร่องโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คำเรียกสีพื้นฐานและคำเรียกสีไม่พื้นฐานในภาษาฝรั่งเศส กลวิธีการสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานตลอดจนมิติทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนจากคำเรียกสีโดยศึกษาจากคำเรียกสีที่ปรากฏในพจนานุกรมเกี่ยวกับสีโดยเฉพาะจำนวน ๒ ฉบับ ผลการศึกษาพบว่าคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาฝรั่งเศสมีจำนวนทั้งสิ้น ๑๒ คำ ส่วนคำเรียกสีไม่พื้นฐานนั้นมีกลวิธีในการสร้าง ๕ วิธี คือ ๑) การให้

* บทความนี้ปรับปรุงมาจากบทความนำเสนอในการประชุมวิชาการศรีนครินทรวิโรฒวิชาการ ครั้งที่ ๔ จัดโดยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วันที่ ๒๙-๓๐ มกราคม ๒๕๕๓ ณ อาคารวิจัยและการศึกษาต่อเนื่อง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

** อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาตะวันตกและภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คำเรียกสิ่งของเฉพาะหรือคำคุณศัพท์ที่สร้างมาจากคำนามที่มีปรากฏในชีวิตประจำวันเป็นคำเรียกสี ๒) การนำคำเรียกสีมาประสมกัน ๓) การใช้คำขยายประกอบคำเรียกสี ๔) การแปลงคำด้วยหน่วยเติมหลัง และ ๕) การยืมคำศัพท์จากภาษาอื่นมาใช้เป็นคำเรียกสี ทั้งนี้คำเรียกสีสามารถสะท้อนให้เห็นลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับชาวฝรั่งเศส เช่น คำนิยมเกี่ยวกับการกิน คำนิยมเกี่ยวกับการแต่งกาย คำนิยมเกี่ยวกับยาสูบ คำนิยมเกี่ยวกับชาติตระกูล การติดต่อทำการค้ากับต่างประเทศ และธรรมชาติที่แวดล้อมชาวฝรั่งเศส

คำสำคัญ : คำเรียกสีในภาษาฝรั่งเศส ภาษากับวัฒนธรรมฝรั่งเศส ภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์

Abstract

The categorization of French basic color terms is inconclusive. This preliminary study aims to analyze French basic and non-basic color terms as well as the socio-cultural dimensions reflected from the color terms. The data were collected from two dictionaries of colors. The study revealed that there were 12 French basic color terms. As for the coining of the non-basic color terms, five strategies were found in French : 1) using specific nouns as color terms or their derived forms, 2) compounding two color terms, 3) modifying color terms with modifiers of color terms, 4) modifying color terms with derivational suffixes, and 5) using loanwords as color terms. Moreover, the color terms can reflect French socio-culture and natural surroundings such as the values of eating, the values of dressing,

the values of tobacco, the values of heraldry, the commerce with other countries, and the natural environment.

Keywords : French color term, French language and culture, ethnolinguistics

บทนำ

สีเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในธรรมชาติ มนุษย์ในทุกชาติพันธุ์เห็นสิ่งที่ปรากฏอยู่รอบตัวเป็นสีต่าง ๆ ผ่านประสาทสัมผัสทางสายตา อย่างไรก็ตามมนุษย์ในแต่ละสังคมวัฒนธรรมจะมีการรับรู้หรือมโนทัศน์เกี่ยวกับสีที่แตกต่างกัน คำเรียกสีในแต่ละภาษาขึ้นอยู่กับกรำแ่งและประสบการณ์การรับรู้สีที่คนในสังคมนั้นมองเห็น ในบางวัฒนธรรมอาจมีคำเรียกสีเพียงไม่กี่คำ ในขณะที่บางวัฒนธรรมที่สามารถแยกแยะความแตกต่างของสีได้ละเอียดมากกว่า อาจมีคำเรียกสีเป็นจำนวนมากกว่า ความแตกต่างนี้ไม่ได้หมายความว่ากลุ่มวัฒนธรรมที่มีคำเรียกสีน้อยจะมีประสาทสัมผัสทางสายตาไม่ดีจึงไม่เห็นความแตกต่างของสี แต่ขึ้นอยู่กับลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนลักษณะทางธรรมชาติที่แวดล้อมกลุ่มสังคมนั้น ๆ เช่น คนเฝ้าที่อาศัยอยู่บนภูเขาสูงที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์นานาชนิด จะสามารถรับรู้ความเข้มจางของสีเขียวได้ดีกว่ากลุ่มสีอื่น ๆ (ธีระพันธ์ ล.ทองคำ ๒๕๓๕ : ๘)

การศึกษาคำเรียกสีในภาษาต่าง ๆ นั้นมีผู้ศึกษาไว้มากพอสมควร โดยผลงานที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายคือ ผลงานของ Berlin and Kay (1999) ผลงานชิ้นนี้ศึกษาคำเรียกสีพื้นฐานจาก ๒๐ ภาษาทั่วโลกและศึกษาวิวัฒนาการการเกิดคำเรียกสีพื้นฐานโดยอาศัยข้อมูลจากภาษาต่าง ๆ ๘๔ ภาษาทั่วโลก เพื่อสรุปวิวัฒนาการคำเรียกสีที่มีลักษณะสากล งานวิจัยชิ้นนี้นำเสนอแนวทางการศึกษาคำเรียกสีและวิวัฒนาการของคำเรียกสีในภาษาต่าง ๆ การศึกษาส่วนใหญ่เป็นการศึกษาที่เน้นการรับรู้สีจาก

บุคคลทั่วไป โดยอาศัยตารางสีพร้อมกับสอบถามผู้บอกภาษาว่า “นี่สีอะไร” เช่น การศึกษาคำเรียกสีของชาวจ้วงและชาวไทย (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ๒๕๓๘) และการศึกษาเปรียบเทียบคำเรียกสีในภาษาไทยและภาษาเวียดนาม (Laohairoj 2005) เป็นต้น ดังนั้นคำเรียกสีที่ได้หลายคำจะมีลักษณะเป็นการอธิบายสี เช่น สีเทาอมฟ้า ชาวออกเหลือง เขียวแก่ แดงสด เป็นต้น ซึ่งหากผู้บอกภาษาเป็นผู้ที่ทำงานหรือคุ้นเคยกับวงการศึกษา เช่น จิตรกร นักออกแบบ พนักงานในโรงพิมพ์ หรือแม้แต่พนักงานขายเครื่องสำอาง อาจจะมีวิธีเรียกสีที่เฉพาะเจาะจงได้มากกว่า

ส่วนการศึกษาคำเรียกสีในภาษาฝรั่งเศสมีหลายรูปแบบทั้งที่เป็นการศึกษาในทางจิตวิทยา เช่น Morgan (1993) ซึ่งเป็นการศึกษาว่าสีใดบ้างเป็นสีที่ฝังใจหรือเป็นสีที่โดดเด่นในความคิดของคนฝรั่งเศส การจำแนกคำเรียกสีโดยอาศัยโครงสร้างทางกายสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ เช่น Molinier (2006) หรือการศึกษาประวัติความเป็นมาของคำเรียกสี เช่น Mollard-Desfour (2008) ซึ่งเป็นการศึกษาที่มาและการปรากฏของคำเรียกสีในภาษาฝรั่งเศส เป็นต้น งานวิจัยเหล่านี้ส่วนใหญ่จะรวบรวมข้อมูลจากผู้บอกภาษาโดยตรงหรือจากพจนานุกรมทั่วไป จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ยังไม่มีงานวิจัยชิ้นใดที่อธิบายถึงลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่สะท้อนมาจากคำเรียกสี ด้วยเหตุนี้ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาคำเรียกสีโดยรวบรวมคำศัพท์ที่เกี่ยวกับสีจากพจนานุกรมเฉพาะด้านเกี่ยวกับสีในภาษาฝรั่งเศสจำนวน ๒ ฉบับ คือ Petit dictionnaire des couleurs et des matières colorantes ของ CHAUVEL (2001) และพจนานุกรมสีออนไลน์จาก <http://pourpre.com/chroma/> เพื่อให้ได้คำเรียกสีที่ใช้จริงและเป็นที่ยอมรับในแวดวงต่าง ๆ โดยศึกษาตามแนวความคิดของ Berlin and Kay (1999) ในเรื่องคำเรียกสีพื้นฐานและคำเรียกสีไม่พื้นฐาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. วิเคราะห์คำเรียกสีพื้นฐานและคำเรียกสีไม่พื้นฐานในภาษาฝรั่งเศส
๒. วิเคราะห์กลวิธีการสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานในภาษาฝรั่งเศส
๓. ศึกษาลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมฝรั่งเศสที่สะท้อนจากคำเรียกสี

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยจำกัดขอบเขตการเก็บข้อมูลคำเรียกสีในภาษาฝรั่งเศสจากพจนานุกรมเกี่ยวกับสีโดยเฉพาะที่มีตัวอย่างและรายละเอียดพอสมควรเพียงพอให้ผู้วิจัยสามารถเก็บคำเรียกสีทั้งสีที่ใช้ในชีวิตประจำวันและสีที่อยู่ในแวดวงต่าง ๆ เช่น ศิลปกรรม การย้อมสี เป็นต้น พจนานุกรมที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการรวบรวมคำศัพท์มีจำนวน ๒ ฉบับ คือ Petit dictionnaire des couleurs et des matières colorantes ของ CHAUVEL (2001) ซึ่งเป็นพจนานุกรมที่มีการรวบรวมคำศัพท์เกี่ยวกับสีทั้งที่ใช้ในปัจจุบันและเคยใช้ในอดีต ส่วนอีกฉบับเป็นพจนานุกรมสีออนไลน์จาก <http://pourpre.com/chroma/> พจนานุกรมออนไลน์นี้มีการเก็บคำเรียกสีไว้เป็นจำนวนมากและมีการปรับปรุงเพิ่มเติมตลอดเวลา

๒. การวิเคราะห์ข้อมูลคำเรียกสี

ผู้วิจัยนำข้อมูลคำเรียกสีที่ได้จากพจนานุกรม ๒ ฉบับ มาจัดประเภทคำเรียกสีเป็น ๒ ประเภทคือ คำเรียกสีพื้นฐาน (Basic color term) และคำเรียกสีไม่พื้นฐาน (Non-basic color term) ซึ่งคำเรียกสีพื้นฐาน หมายถึง คำศัพท์พื้นฐานที่นำเสนอหรือใช้เรียกสีต่าง ๆ ในแต่ละภาษา ส่วนคำเรียกสีอื่น ๆ จัดเป็นคำเรียกสีไม่พื้นฐานทั้งหมด โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์การพิจารณาคำเรียกสีพื้นฐานของ Berlin and Kay (1999) เพื่อคัดเลือกคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาฝรั่งเศส ดังนี้

ก. คำเรียกสีพื้นฐานเป็นศัพท์เดี่ยว (monolexmique) คือ ไม่สามารถคาดเดาความหมายของคำนั้น ๆ ได้จากส่วนใดส่วนหนึ่งของคำ เช่น bleuté ‘สีออกฟ้า ๆ’ หรือน้ำเงิน ๆ’ หรือ rougeâtre ‘สีออกแดง ๆ’ ไม่ถือเป็นคำเรียกสีพื้นฐานเนื่องจากสามารถคาดเดาความหมายได้จากรูปศัพท์ bleu ‘สีฟ้า/น้ำเงิน’ และ rouge ‘สีแดง’ ตามลำดับ เป็นต้น

ข. ความหมายของคำเรียกสีพื้นฐานจะไม่ใช่ส่วนหนึ่งของความหมายของอีกคำหนึ่ง เช่น pomme ‘สีแอปเปิล’ หรือ olive ‘สีมะกอก’ ศัพท์ ๒ คำนี้มิถือว่าเป็นคำเรียกสีพื้นฐานเนื่องจากทั้งสองคำมีความหมายซ้อนกันกับ vert ‘สีเขียว’ กล่าวคือ pomme และ olive ต่างก็เป็นเจตสีหนึ่งของ vert ‘สีเขียว’

ค. คำเรียกสีพื้นฐานจะไม่นำไปใช้ประกอบวัตถุหรือสิ่งของบางประเภทเท่านั้น เช่น blond ‘สีบลอนด์’ และ isabelle ‘สีอิซาเบล’ (สีคล้ายกับกาแฟใส่นม) ไม่ถือเป็นคำ

เรียกสีพื้นฐานเนื่องจาก blond ใช้เรียกเฉพาะสีผม และ isabelle ใช้เรียกเฉพาะสีของม้าเท่านั้น เป็นต้น

ง. คำเรียกสีพื้นฐานเป็นคำที่โดดเด่นในความคิดของผู้พูด (evidence psychologique) กล่าวคือ เมื่อกล่าวถึงคำเรียกสี คำเรียกสีพื้นฐานก็จะเป็นคำแรก ๆ ที่ของผู้บอกภาษานึกถึง รวมถึงเป็นคำที่ทุกคนในสังคมรู้จักและใช้อย่างสม่ำเสมอในชีวิตประจำวัน จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น เช่น pomme ‘สีแอปเปิล’ หรือ bleut ‘สีออกฟ้า ๆ หรือน้ำเงิน ๆ’ ไม่ถือเป็นคำเรียกสีพื้นฐาน เนื่องจากผู้บอกภาษาแต่ละคนอาจให้ความหมายหรือขอบเขตของสีแตกต่างกันออกไปและยังเป็นสีที่คาบเกี่ยวกับสีอื่น

ในทัศนะของ Berlin and Kay (1999) การพิจารณาความแตกต่างระหว่างคำเรียกสีพื้นฐานกับคำเรียกสีไม่พื้นฐานจะต้องผ่านเกณฑ์หลักทั้ง ๔ ประเด็นที่กล่าวมา (ก-ง) หากพบคำเรียกสีที่คลุมเครือ คือ ไม่สามารถจำแนกได้อย่างชัดเจน จะต้องพิสูจน์ด้วยเกณฑ์เสริมอีก ๔ ประเด็นดังต่อไปนี้

จ. พิจารณาจากกฎเกณฑ์ทางวิทายนหน่วยคำหรือวากสัมพันธ์ว่าคำที่สงสัยนั้นสามารถมีบริบทเดียวกับคำเรียกสีพื้นฐานหรือไม่ เช่น ในภาษาฝรั่งเศสคำเรียกสีพื้นฐานจะสามารถเติมหน่วยคำเติมหลัง (suffixe) -âtre ใน rougeâtre ‘สีออกแดง ๆ’ หรือ verdâtre ‘สีออกเขียว ๆ’ แต่ไม่พบ mauvâtre หรือ turquoisâtre ดังนั้น mauve ‘สีม่วงอมชมพู’ และ turquoise ‘สีเทอร์ควอยซ์’ จึงไม่ใช่คำเรียกสีพื้นฐาน

ฉ. คำเรียกสีพื้นฐานจะไม่ใช่คำเดียวกับคำศัพท์ที่ใช้เรียกวัตถุ เช่น café au lait ‘กาแฟใส่นม’, argent ‘เงิน’, ciel ‘ท้องฟ้า’ เป็นต้น

ช. คำเรียกสีพื้นฐานไม่ใช่คำยืมใหม่ ๆ เช่น auburn ‘สีน้ำตาลแดง’ ซึ่งเป็นคำยืมมาจากภาษาอังกฤษใช้เรียกสีผมที่มีสีน้ำตาลแดง

ซ. คำเรียกสีไม่พื้นฐานจะมีโครงสร้างของคำที่ซับซ้อน (morphologiquement plus complexe) กว่าคำเรียกสีพื้นฐาน เช่น bleu-vert ‘สีน้ำเงินออกเขียว’ ซึ่งมีโครงสร้างเป็นคำประสม จึงไม่จัดเป็นคำเรียกสีพื้นฐาน เป็นต้น

ในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยจะพิจารณาเกณฑ์หลักข้อ ก-ง เป็นอันดับแรก หากมีคำที่น่าสงสัยว่าจะจัดเป็นคำเรียกสีพื้นฐานหรือไม่ จะพิจารณาจากเกณฑ์เสริม จ-ซ เพิ่มเติม

ผลการศึกษา

๑. คำเรียกสีพื้นฐานในภาษาฝรั่งเศส

จากเกณฑ์การพิจารณาคำศัพท์พื้นฐานที่เรียกสีหรือคำเรียกสีพื้นฐานตามแนวคิดของ Berlin and Kay (1999) ๔ ข้อแรก ทำให้สามารถจำแนกคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาฝรั่งเศสได้ทั้งสิ้น ๑๒ คำ คือ blanc 'สีขาว', noir 'สีดำ', rouge 'สีแดง', vert 'สีเขียว', jaune 'สีเหลือง', bleu 'สีฟ้า/น้ำเงิน', brun/marron 'สีน้ำตาล', violet 'สีม่วง', orange 'สีส้ม', gris 'สีเทา' และ rose 'สีชมพู'

เมื่อพิจารณาเกณฑ์อีก ๔ ข้อ (๑-๗) เพิ่มเติม จะทำให้มองเห็นพัฒนาการของคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาฝรั่งเศส กล่าวคือ แต่เดิมน่าจะมีคำเรียกสีพื้นฐานเพียง ๔ คำ คือ blanc 'สีขาว', noir 'สีดำ', rouge 'สีแดง', vert 'สีเขียว', jaune 'สีเหลือง', bleu 'สีฟ้า/น้ำเงิน', brun 'สีน้ำตาล' และ gris 'สีเทา' ส่วนอีก ๔ สีนี้นั้นมีพัฒนาการมาภายหลังเนื่องจากพบว่า rose 'สีชมพู', orange 'สีส้ม', marron 'สีน้ำตาล' และ violet 'สีม่วง' ไม่เข้าเกณฑ์เสริม (๑-๗) โดยเฉพาะข้อ ๑ ที่กล่าวว่าคำเรียกสีพื้นฐานจะไม่ใช่คำเดียวกับคำที่เรียกวัตถุ กล่าวคือ สีทั้ง ๔ นั้นล้วนมีที่มาจากคำนามทั้งสิ้นคือ rose 'ดอกกุหลาบ' และ violet 'ดอกไม้โอเล็ด' มีที่มาจากดอกไม้ ส่วน marron 'เกาลัด' และ orange 'ส้ม' มีที่มาจากผลไม้ แต่อย่างไรก็ตามสีทั้ง ๔ ที่กล่าวมาถูกจัดให้เป็นคำเรียกสีพื้นฐานเนื่องจากเป็นสีที่ผ่านเกณฑ์บังคับครบทั้ง ๔ ข้อ

นอกจากนี้หากพิจารณาจากเกณฑ์ข้อ ๑ หรือเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับกฎทางไวยากรณ์แล้วจะพบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

- การเปลี่ยนแปลงคำเรียกสีตามเพศและพจน์ของคำนาม สีที่เป็นปัญหาคือ orange 'สีส้ม' และ marron 'สีน้ำตาล' ซึ่งเป็นคำเรียกสีพื้นฐานเพียงสองสีเท่านั้นที่ไม่มีการเปลี่ยนเพศและพจน์ตามคำนาม คือ เมื่อนำไปขยายคำนามอื่นใด orange และ marron จะคงรูปเดิมเสมอ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเพศและพจน์ เช่นเดียวกับคำเรียกสีไม่พื้นฐานอื่น ๆ อย่างไรก็ตามในช่วงศตวรรษที่ ๑๙ เป็นต้นมา มีงานวรรณกรรมบางชิ้นพยายามละเมิดกฎการเปลี่ยนแปลงเพศและพจน์และใช้ในลักษณะเดียวกับคำเรียกสีพื้นฐานอื่น ๆ เช่น นวนิยายของ Pierre Loti, Jérôme Tharaud, François Mauriac, Marguerite Yourcenar หรือแม้แต่นักไวยากรณ์อย่าง Grevisse (Du Bois Des Lauriers 1992 : 336) ที่นำเสนอกฎไวยากรณ์ต่างจากแนวคิดเดิมออกไป การละเมิดกฎไวยากรณ์นี้

แสดงให้เห็นว่าคนฝรั่งเศสจำนวนหนึ่งรู้สึกวาทังสองสีนี้เป็นคำเรียกสีพื้นฐานและพยายามใช้สองสีนี้ให้เหมือนกับคำเรียกสีพื้นฐานอื่น ๆ นอกจากนี้ยังพบอีกว่ามีคำเรียกสีไม่พื้นฐานส่วนหนึ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงตามเพศและพจน์ได้เหมือนคำเรียกสีพื้นฐาน เช่น beige ‘สีเบจ’, roux ‘สีส้มออกแดง’, blond ‘สีบลอนด์’, mauve ‘สีม่วงปนชมพู’ เป็นต้น

– การเติมหน่วยคำเติมหลังหรือปัจจัย (suffixe) โดยทั่วไปแล้วคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาฝรั่งเศสจะสามารถเติมหน่วยคำเติมหลังได้ ๖ หน่วย คือ -ir, -eur, -âtre, -et, -aille และ -aud (Morgan 1993 : 12-13) เมื่อพิจารณาจากพจนานุกรม Le Nouveau Petit Robert (2008) พบว่า คำเรียกสีพื้นฐานเกือบทุกคำสามารถเติมหน่วยคำเติมหลังเหล่านี้ได้อย่างน้อยหนึ่งหน่วย เช่น brunir ‘(กริยา) กลายเป็นสีน้ำตาล’, blancheur ‘(นาม) สีขาว’, verdâtre ‘(คุณศัพท์) สีออกเขียว ๆ’ มีเพียงคำเดียวเท่านั้นที่ไม่สามารถเติมหน่วยคำเติมหลังได้เลย คือ marron ‘สีน้ำตาล’ อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่ามีคำเรียกสีไม่พื้นฐานบางคำ คือ blond ‘สีบลอนด์’, beige ‘สีเบจ’ และ roux ‘สีส้มอมแดง’ สามารถเติมบางหน่วยคำเติมหลังได้ เช่น roussir ‘(กริยา) กลายเป็นสีส้มออกแดง’, blondeur ‘(นาม) สีบลอนด์’, beigeâtre ‘(คุณศัพท์) สีเบจอ่อน’ เป็นต้น

จากเกณฑ์พิจารณาของ Berlin and Kay (1999) แสดงให้เห็นร่องรอยว่า rose ‘สีชมพู’, violet ‘สีม่วง’, orange ‘สีส้ม’ และ marron ‘สีน้ำตาล’ น่าจะเป็นคำเรียกสีพื้นฐานที่เข้ามาภายหลังในระบบการรับรู้สีของชาวฝรั่งเศส โดยที่ rose ‘สีชมพู’ และ violet ‘สีม่วง’ น่าจะเป็นคำเรียกสีพื้นฐานก่อน แล้วจึงเป็น orange ‘สีส้ม’ และ marron ‘สีน้ำตาล’ ตามลำดับ ส่วนคำเรียกสีพื้นฐานอื่น ๆ ที่มีโอกาสกลายมาเป็นสีพื้นฐานในอนาคต คือ roux ‘สีส้มอมแดง’ และ beige ‘สีเบจ’ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง beige ‘สีเบจ’ น่าจะมีความเป็นไปได้มากที่สุด เนื่องจากจากการศึกษาสีที่คนฝรั่งเศสนึกถึงมากที่สุดของ Morgan (1993 : 10-12) พบว่า beige ‘สีเบจ’ เป็นหนึ่งใน ๑๒ สีที่คนฝรั่งเศสนึกถึงมากที่สุดซึ่งสามารถเรียงตามลำดับได้ดังนี้ vert ‘สีเขียว’, noir ‘สีดำ’, bleu ‘สีฟ้า/น้ำเงิน’, rouge ‘สีแดง’, jaune ‘สีเหลือง’, blanc ‘สีขาว’, rose ‘สีชมพู’, orange ‘สีส้ม’, violet ‘สีม่วง’, gris ‘สีเทา’, marron ‘สีน้ำตาล’, beige ‘สีเบจ’ นอกจากนี้จากคำนิยามสีในพจนานุกรมสีทั้ง ๒ ฉบับยังพบอีกว่า มีการใช้ beige ‘สีเบจ’ ในการอธิบายสีไม่พื้นฐานอื่น ๆ ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ที่ beige ‘สีเบจ’ จะกลายมาเป็นคำเรียกสีพื้นฐานซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ Du Bois Des Lauriers (1992 : 339) ที่ว่า beige ‘สีเบจ’ และ mauve ‘สี

ม่วงปนชมพู' น่าจะมีแนวโน้มในการเปลี่ยนเป็นสีพื้นฐานมากที่สุด

๒. คำเรียกสีไม่พื้นฐานในภาษาฝรั่งเศส

ภาษาฝรั่งเศสมีกลวิธีการสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐาน ๕ วิธี ดังนี้

๒.๑ การใช้คำเรียกสิ่งของเฉพาะหรือคำคุณศัพท์ที่สร้างมาจากคำนามที่มีปรากฏในชีวิตประจำวันเป็นคำเรียกสี

คำเรียกสีไม่พื้นฐานในกลุ่มนี้เป็นการสร้างคำศัพท์ใหม่โดยการเปลี่ยนหน้าที่ของคำศัพท์จากคำนามเป็นคำคุณศัพท์หรือใช้คำคุณศัพท์ที่มาจากคำนามมาเป็นคำเรียกสี ซึ่งอาจจะเป็นได้ทั้งคำมูลหรือคำประสม กลวิธีนี้สามารถจำแนกย่อยได้อีก ๑๐ ประเภท คือ

- การใช้อาหารและของบริโภค ทั้งที่เป็นผัก ผลไม้ เครื่องดื่ม ของหวาน หรือเครื่องปรุงเป็นคำเรียกสี เช่น

คำเรียกสี	ความหมาย	ขอบเขตสี
Mais	(สี) ข้าวโพด	เหลือง
Bonbon	(สี) ลูกกวาด	ชมพู

- การใช้อวัยวะหรือส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เป็นคำเรียกสี เช่น

คำเรียกสี	ความหมาย	ขอบเขตสี
Chair	(สี) เนื้อ	ชมพู
Sanguine	(สี) เลือด (มาจากคำว่า sang)	แดง

- การใช้ชื่อพืชหรือส่วนประกอบของพืช เช่น ดอก เมล็ด ลำต้น เป็นคำเรียกสี เช่น

คำเรียกสี	ความหมาย	ขอบเขตสี
Paille	(สี) ฟางข้าว	เหลือง
Acajou	(สี) ไม้ของต้นมะฮอกกานี	น้ำตาล

- การใช้ชื่อสัตว์หรือส่วนต่าง ๆ ของสัตว์ เป็นคำเรียกสี เช่น

๒๘๐ *อีระ รุงอีระ*

คำเรียกสี	ความหมาย	ขอบเขตสี
Poussin	(สี) ขนของลูกไก่	เหลือง
Coquille d'œuf	(สี) เปลือกไข่	ขาว

- การใช้ชื่อของหิน แร่ธาตุหรืออัญมณี เป็นคำเรียกสี เช่น

คำเรียกสี	ความหมาย	ขอบเขตสี
Emeraude	(สี) มรกต	เขียว
Topaze	(สี) บุษราคัม	เหลือง

- การใช้คำเรียกปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ เป็นคำเรียกสี เช่น

คำเรียกสี	ความหมาย	ขอบเขตสี
Horizon	(สี) เส้นขอบฟ้า	ฟ้า/น้ำเงิน
Neige	(สี) หิมะ	ขาว

- การใช้ชื่อวัตถุ เป็นคำเรียกสี เช่น

คำเรียกสี	ความหมาย	ขอบเขตสี
Brique	(สี) อิฐ	แดง
Porcelaine	(สี) เครื่องกระเบื้องเคลือบ	ฟ้า/น้ำเงิน

- การใช้สัญชาติ ชื่อเมืองหรือชื่อประเทศซึ่งเป็นสถานที่ผลิต/พบสีหรือวัตถุที่ให้สี เป็นคำเรียกสี เช่น

คำเรียกสี	ความหมาย	ขอบเขตสี
Nankin	สีของผ้าที่มาจากเมืองนานกิง ประเทศจีน	เหลือง
Magenta	สีที่ผลิตคิดค้นได้ใกล้กับเมือง Magenta ประเทศอิตาลี	ชมพู

- การใช้ชื่อบุคคลที่เป็นบุคคลริเริ่มใช้สี บุคคลที่ผลิตสีหรือบุคคลที่อยู่ใน

ตำนานของสี เป็นคำเรียกสี เช่น

คำเรียกสี	ความหมาย	ขอบเขตสี
Isabelle	พระนามของสมเด็จพระราชินี อิชาเบลลาแห่งออสเตรีย	เหลือง

สี isabelle ได้จากสีฉลองพระองค์ของพระนางอิชาเบลลาแห่งออสเตรีย (Isabelle d'Autriche) พระราชินีแห่งพระเจ้าคริสเตียนที่ ๒ แห่งเดนมาร์ก (Christian II de Danemark) พระนางทรงตั้งอธิษฐานจิตว่าจะไม่เปลี่ยนฉลองพระองค์จนกว่าพระสวามีจะชนะศึกสงครามซึ่งใช้เวลาถึง ๓ ปี ทำให้สีฉลองพระองค์จากสีขาวกลายเป็นสีชาวมืดเหลือง (Chauvel 2110 : 90)

- อื่น ๆ (หมายถึง คำเรียกสีอื่นที่ไม่สามารถจัดหมวดหมู่ได้หรือไม่ปรากฏที่มา) เช่น

คำเรียกสี	ความหมาย	ขอบเขตสี
Glauque	ไม่ทราบที่มา	เขียว
Senois	ไม่ทราบที่มา	แดง

๒.๒ การนำคำเรียกสีมาประสมกัน

การสร้างคำเรียกสีโดยวิธีการนำคำเรียกสีมาประสมกันสามารถแบ่งย่อยออกเป็น ๒ วิธี คือ การประสมคำเรียกสีพื้นฐานกับคำเรียกสีพื้นฐานและการประสมคำเรียกสีพื้นฐานกับคำเรียกสีไม่พื้นฐาน

- การประสมคำเรียกสีพื้นฐานกับคำเรียกสีพื้นฐาน

คำเรียกสีไม่พื้นฐานวิธีนี้จะมีหน่วยหลักเป็นคำเรียกสีพื้นฐานอยู่ข้างหน้า และหน่วยรองเป็นคำเรียกสีพื้นฐานอยู่ข้างหลัง จากข้อมูลพบเพียงสองคำเท่านั้น คือ

คำเรียกสี	ความหมาย	ส่วนประกอบ	ขอบเขตสี
Blanc-bleu	สีขาวออกฟ้า	blanc 'สีขาว' + bleu 'สีฟ้า/น้ำเงิน'	ขาว
Vert de gris	สีเขียวออกเทา	vert 'สีเขียว' + de 'ของ/จาก'	เขียว
		+ gris 'สีเทา'	

๒๘๒ ธีระ รุ่งธีระ

การสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานด้วยวิธีนี้มีกพบในการนิยามความหมายของสีไม่พื้นฐานอื่น ๆ เช่น bleu-vert ‘สีน้ำเงินอมเขียว’ เป็นคำอธิบายของสี sarcelle หรือ bleu sarcelle ว่าเป็นสีน้ำเงินอมเขียวเหมือนสีขนนก sarcelle ซึ่งเป็นนกชนิดหนึ่งมีลักษณะคล้ายเป็ดแต่มีขนาดเล็กกว่า เป็นต้น

- การประสมคำเรียกสีพื้นฐานกับคำเรียกสีไม่พื้นฐาน

การสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานด้วยวิธีนี้จะมีหน่วยหลักเป็นคำเรียกสีพื้นฐาน ซึ่งจะปรากฏอยู่ข้างหน้า และหน่วยรองจะเป็นคำเรียกสีไม่พื้นฐานปรากฏอยู่ข้างหลังซึ่งจะเป็นคำเรียกสิ่งเปรียบ เช่น

คำเรียกสี	ความหมาย	ขอบเขตสี
Rouge sang	สีแดงเลือด	แดง
Bleu canard	สีน้ำเงิน (ขน) เป็ด	ฟ้า/น้ำเงิน
Gris perle	สีเทาไข่มุก	เทา
Vert perroquet	สีเขียว (ขน) นกแก้ว	เขียว

คำเรียกสีพื้นฐานกับคำเรียกสีไม่พื้นฐานอาจเชื่อมด้วยคำบุพบท de เช่น

คำเรียกสี	ความหมาย	ขอบเขตสี
Noir d'encre	สีดำน้ำหมึก	ดำ
Jaune d'or	สีเหลืองทอง	เหลือง
Bleu des mers du sud	ฟ้า/น้ำเงินจากน้ำทะเลทางใต้	ฟ้า/น้ำเงิน
Bianc de lait	สีขาวนม	ขาว

การสร้างคำเรียกสีด้วยวิธีนี้หน่วยรองที่เป็นคำเรียกสีไม่พื้นฐานสามารถเป็นคำเรียกสิ่งของประเภทต่าง ๆ ได้ทั้ง ๑๐ ประเภท ส่วนใหญ่จะเป็นคำเรียกอาหารและของบริโภคและคำเรียกส่วนประกอบของพืชหรือชื่อพืช

นอกจากนี้ยังพบอีกว่ามีคำเรียกสีกลุ่มหนึ่งที่สามารถใช้ได้ทั้งแบบการใช้คำเรียกสิ่งของเฉพาะหรือคำคุณศัพท์ที่สร้างมาจากคำนามที่มีปรากฏในชีวิตประจำวันเป็นคำเรียกสี (๒.๑) หรือการประสมคำเรียกสีพื้นฐานกับคำเรียกสีไม่พื้นฐาน (๒.๒) เช่น

คำเรียกสี	ความหมาย	ขอบเขตสี
Olive / Vert olive	เขียว (ใบ) มะกอก	เขียว
Soufre / Jaune soufre	เหลือง (แร่) ซัลเฟอร์	เหลือง
Jais / Noir de jais	ดำ (ถ่าน) เจ็ด	ดำ
Ivoire / Blanc d'ivoire	ขาวงาช้าง	ขาว

๒.๓ การใช้คำขยายประกอบคำเรียกสี

คำขยายคำเรียกสีในภาษาฝรั่งเศสมีหลายคำ เช่น clair ‘อ่อน’, moyen ‘กลาง’, foncé ‘เข้ม’, lumineux ‘สว่าง’, vif ‘สด’, pâle ‘ซีด’, sombre ‘หม่น’ เป็นต้น คำขยายเหล่านี้จะปรากฏอยู่ในคำอธิบายหรือความหมายของสี มีเพียง jaune moyen เท่านั้นที่ปรากฏเป็นคำหลักในพจนานุกรม ซึ่งหมายถึงสีเหลืองที่มีความสว่างและความเข้มขึ้นในระดับกลาง ใช้ในแวดวงจิตรกรรม

๒.๔ การแปลงคำด้วยหน่วยเติมหลังหรือปัจจัย (Suffixe)

คำเรียกสีบางคำเกิดจากการแปลงคำ (derivation) ด้วยหน่วยเติมหลังหรือปัจจัย เช่น -âtre, -aud, -eur, -et การเติมหน่วยเติมหลังนี้อาจจะเป็นการบอกระดับความเข้มของสีหรือเปลี่ยนประเภททางไวยากรณ์ก็ได้ คำเรียกสีที่นำมาแปลงนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นคำเรียกสีพื้นฐาน มีคำเรียกสีไม่พื้นฐานบางคำเท่านั้นที่สามารถแปลงคำได้ คือ blond, beige และ roux เช่น

brunet	=	brun + -et
rougeâtre	=	rouge + -âtre
noiraud	=	noir + -aud
blancheur	=	blanc + -eur

หน่วยเติมหลังหรือปัจจัยสามารถบอกระดับความอ่อนหรือความเข้มขึ้นของสีได้ เช่น หน่วยคำ -et แสดงให้เห็นว่าเป็นสีอ่อน เช่น brunet คือ น้ำตาลอ่อน ส่วนหน่วยคำ -aud จะเป็นการบอกให้รู้ว่าเป็นสีที่มีความเข้มมาก เช่น noiraud คือ ดำมาก ๆ ส่วนหน่วยเติมหลังที่ทำให้มีการเปลี่ยนประเภทของคำตามหลักไวยากรณ์ เช่น หน่วยคำ -eur ซึ่งจะทำให้เปลี่ยนจากคำคุณศัพท์กลายเป็นคำนาม เช่น blanc / blanche (คำคุณศัพท์) + -eur กลายเป็น blancheur (คำนาม)

๒.๕ การยืมคำศัพท์จากภาษาอื่นมาใช้เป็นคำเรียกสี
 คำเรียกสีที่เป็นคำยืมอาจเป็นคำยืมจากภาษาต่าง ๆ เช่น

คำเรียกสี	ความหมาย	ขอบเขตสี
Kaki	ภาษาฮินดี	น้ำตาล
Auburn	ภาษาอังกฤษ	น้ำตาล

๓. ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมฝรั่งเศสที่สะท้อนจากคำเรียกสี

คำเรียกสีในแต่ละสังคมวัฒนธรรมจะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมระบบความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน จากการศึกษาคำเรียกสีในภาษาฝรั่งเศสนี้ ทำให้เห็นลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของคนฝรั่งเศส (รวมถึงชาวยุโรปบางส่วนด้วย) ที่มีความแตกต่างกับคนไทยในด้านต่าง ๆ เช่น

๓.๑ ค่านิยมทางสังคมของคนฝรั่งเศส

๓.๑.๑ ค่านิยมเกี่ยวกับอาหาร

จากการศึกษาคำเรียกสีไม่พื้นฐาน พบว่าเป็นคำเรียกสีที่มาจากคำนามที่เป็นชื่ออาหารและของบริโภคมากที่สุด สิ่งเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมการกินของคนฝรั่งเศสว่าคนฝรั่งเศสรับประทานอะไรบ้างทั้งที่เป็นอาหารคาว อาหารหวาน เครื่องดื่ม ผักผลไม้ เครื่องปรุงเครื่องเทศ รวมถึงอุปกรณ์เครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร เป็นต้น

- อาหารคาว เช่น ปลาซาลมอน (saumon) กุ้ง (écrevisse)
- อาหารหวาน เช่น ช็อกโกแลต (chocolat) ลูกกวาด (bonbon) คาราเมล (caramel)
- เครื่องดื่ม เช่น กาแฟ (café) ชา (thé) นม (lait) ไวน์ชนิดต่าง ๆ (champagne, bourgogne, bordeaux, lie de vin, chartreuse)
- ผักและผลไม้ เช่น แอปเปิล (pomme) พีช (pêche) อาโวคาโด (avocat) เชอร์รี่ (cerise) ราสเบอรี่ (framboise) สตรอเบอรี่ (fraise)
- เครื่องปรุง/เครื่องเทศ เช่น อบเชย (cannelle) พริกไทยและเกลือ (poivre et sel) (ใช้เรียกสีของนม) มัสตาร์ด (moutarde) น้ำผึ้ง (miel)
- อุปกรณ์เครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร เช่น เครื่องกระเบื้องเคลือบ

(porcelaine) (เครื่องกระเบื้องเคลือบที่มีลวดลายสีน้ำเงิน เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงของเมือง Limoges)

อาหารที่นำมาใช้เป็นคำเรียกสีเหล่านี้ล้วนเป็นอาหารที่คนฝรั่งเศสมักรับประทานเป็นประจำหรือปรากฏบนโต๊ะอาหารบ่อย ๆ เช่น กาแฟ นม หรือชา ซึ่งคนฝรั่งเศสมักรับประทานเป็นอาหารเช้าเป็นประจำ เมื่อเห็นหรือสัมผัสทางสายต่าบ่อยครั้งย่อมส่งผลให้คนฝรั่งเศสนำชื่ออาหารหรืออุปกรณ์เครื่องใช้มาใช้เรียกสีของวัตถุหรือสิ่งอื่น ๆ ที่มีสีเหมือนหรือใกล้เคียงกับอาหารเหล่านั้น

อนึ่ง พบคำเรียกสีจำนวนหนึ่งที่มาจากชื่อหรือชนิดของไวน์ เช่น chartreuse, bourgogne, bordeaux เป็นต้น คำเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าคนฝรั่งเศสมีความผูกพันกับไวน์เป็นอย่างมากจนสามารถจำแนกสีแดง (สีของไวน์แดง) และสีเขียวหรือสีเหลือง (สีของไวน์ขาว) ได้ออกเป็นเฉดสีต่าง ๆ เช่น สีแดงอมน้ำตาลที่เหมือนกับไวน์ bordeaux หรือสีเขียวอ่อนที่เหมือนกับไวน์ chartreuse นอกจากนี้ชื่อของไวน์แต่ละชนิดยังบ่งบอกถึงแหล่งผลิตได้อีกด้วย ทั้งนี้เนื่องจากชื่อของไวน์ส่วนใหญ่จะเรียกตามชื่อแคว้นหรือชื่อเมืองที่เป็นแหล่งผลิต เช่น bordeaux ตั้งตามชื่อเมือง Bordeaux เมืองท่าสำคัญทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศฝรั่งเศส หรือ bourgogne ตั้งตามชื่อแคว้นที่ตั้งอยู่ในภาคกลางของประเทศฝรั่งเศส จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ทราบว่าเป็นบริเวณใดของประเทศฝรั่งเศสที่มีการเพาะปลูกองุ่นและมีการผลิตไวน์เป็นอุตสาหกรรมอีกด้วย

๓.๑.๒ ค่านิยมเกี่ยวกับการแต่งกาย

คนฝรั่งเศสมีความใส่ใจในเรื่องการแต่งกายมาก มิใช่เฉพาะธรรมเนียมในการแต่งกายของแต่ละบุคคล แต่หมายรวมถึงการแต่งกายหรือเครื่องแบบของคนในแต่ละกลุ่ม แต่ละอาชีพหรือกลุ่มคนทางสังคมด้วย ตัวอย่างเช่นในทางศาสนา คนฝรั่งเศสส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ ดังนั้นคนฝรั่งเศสจึงมีการนำเครื่องแต่งกายของพระหรือนักบวชในศาสนาคริสต์เป็นคำเรียกสี และเนื่องจากบุคคลกลุ่มนี้มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์และทางสังคมของประเทศฝรั่งเศส เครื่องแต่งกายของพระและนักบวชจึงเป็นจุดสนใจของผู้คนในสังคมและนำมาใช้เปรียบกับสิ่งอื่น ๆ ที่มีสีเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เช่น สีม่วงอย่างเครื่องแต่งกายของบิชอป (violet d'vque) สีแดงอย่างเครื่องแต่งกายของพระคาร์ดินัล (rouge cardinal) หากเปรียบเทียบกับคนไทยแล้วก็พบว่า คนไทยก็นำคำเรียกเครื่องแต่งกายของพระภิกษุในพุทธศาสนามาใช้เป็นคำเรียกสีด้วยเช่นกัน เช่น เหลือง

จักรพรรดิ (ศุภมาส เองฉ้วน ๒๕๔๓ : ๑๔๕) เป็นต้น ส่วนคำเรียกสีที่มาจากคำเรียกเครื่องแต่งกายบุคคลกลุ่มอาชีพอื่น ๆ เช่น สีเครื่องแบบของทหาร vert militaire ‘สีเขียวเครื่องแบบทหารบก’ bleu marine ‘สีน้ำเงินเครื่องแบบทหารเรือ’ เป็นต้น

๓.๑.๓ *ค่านิยมเกี่ยวกับยาสูบ*

ในด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับยาสูบของคนฝรั่งเศส พบว่า คนฝรั่งเศสมีคำเรียกสีชิการ์โดยเฉพาะมากกว่า ๖๐ ชนิด เช่น clarissimo, claro, maduro (www.pourpre.com) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคำมาจากภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาสเปน ภาษาอิตาเลียน เป็นต้น สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าคนฝรั่งเศสมีความนิยมชมชอบการสูบบุหรี่มาก มีการแบ่งชิการ์เป็นประเภทต่าง ๆ และมีคำเรียกสีที่ใช้สำหรับชิการ์โดยเฉพาะเพื่อแบ่งแยกชนิดสีน้ำตาลของยาสูบ ในขณะที่ในโลกทัศน์ของคนไทย ชิการ์ คือ ยาสูบที่มีขนาดใหญ่กว่าบุหรี่ ปลายสองข้างเรียวยาวเท่านั้น (ราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๕ : ๓๘๐) ทั้งนี้เนื่องจากคนไทยมองไม่เห็นความแตกต่างหรือความสำคัญในการแบ่งประเภทชิการ์

๓.๑.๔ *ค่านิยมเกี่ยวกับชาติตระกูล*

เรื่องตราประจำตระกูล (héraldique) ในประเทศฝรั่งเศสมีการพัฒนามาตั้งแต่สมัยยุคกลาง ประมาณกลางศตวรรษที่ ๑๒ ในช่วงแรกจะใช้สำหรับสมาชิกผู้ชายในครอบครัวขุนนาง จากนั้นก็แพร่ขยายไปยังสมาชิกที่เป็นผู้หญิง พระหรือนักบวชชาวนา ชนชั้นกลาง จนกระทั่งกลายเป็นตราประจำชุมชน เมือง แคว้นหรือประเทศในเวลาต่อมา (Velde 2011) ซึ่งในภาษาฝรั่งเศสนั้นมีคำเรียกสีที่ใช้เรียกตราประจำตระกูลโดยเฉพาะ เช่น gueules ‘สีแดง’ หรือ sinople ‘สีเขียว’ สีเหล่านี้จะไม่ใช้เรียกกับวัตถุอื่นในขณะเดียวกันคำที่ใช้เรียกสีเดียวกันกับวัตถุอื่นก็จะไม่นำมาใช้กับตราประจำตระกูลเช่นกัน สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าคนฝรั่งเศสให้ความสำคัญแก่ตราประจำตระกูลมากจนต้องมีคำเรียกสีที่ใช้เฉพาะตราประจำตระกูล

๓.๒ *สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับคนฝรั่งเศส*

๓.๒.๑ *การติดต่อทำการค้ากับต่างประเทศ*

คำเรียกสีในภาษาฝรั่งเศสหลายคำเป็นคำที่บ่งที่มาของสี คำเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการติดต่อค้าขาย การเดินทางไปมาหาสู่ของคนฝรั่งเศสโดยเฉพาะจากประเทศในเอเชีย เช่น nankin หรือ jaune nankin เป็นสีที่ใช้เรียกสีเดียวกับผ้าที่ผลิตมาจากเมืองนานกิง ประเทศจีน bleu de Chine ใช้เรียกสีที่เหมือนกับสีของเครื่องเคลือบ

ที่มาจากประเทศจีน rouge d'Andrinople เป็นชื่อเมืองในประเทศตุรกีที่ผลิตผ้าและส่งมาขายในประเทศฝรั่งเศส การติดต่อไปมาหาสู่ของคนฝรั่งเศสกับประเทศในยุโรป เช่น เมืองเวนิส ประเทศอิตาลี ในคำว่า blond vénitien หมายถึงผมที่มีสีบลอนด์อย่างผู้หญิงเมืองเวนิส หรือ bleu de Prusse เป็นคำเรียกสีย้อมที่คิดค้นโดยชาวปรัสเซียที่เมืองเบอร์ลิน (ปัจจุบันคือประเทศเยอรมนี) เป็นต้น

๓.๒.๒ ธรรมชาติที่แวดล้อม

คำเรียกสีหลายคำมาจากคำเรียกชื่อพืชพันธุ์และสัตว์ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพืชและสัตว์ในเขตอบอุ่นถึงหนาวซึ่งมีความแตกต่างกับประเทศไทย โดยเฉพาะสัตว์ที่เห็นได้ชัดคือ ม้า ในภาษาฝรั่งเศสมีคำศัพท์และคำเรียกสีที่ใช้สำหรับม้าเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าคนฝรั่งเศสให้ความสำคัญหรือมีความผูกพันกับม้ามาก ส่วนพืชพันธุ์เมืองหนาวเช่น ต้นสน (sapin) ทุ่งหญ้าแพรรี (prairie) ดอกลาเวนเดอร์ (lavande) ต้นอีโบนี (ébène) ข้าวสาลี (blé) เป็นต้น ในขณะที่ในภาษาไทยนั้นก็จะมีอีกธรรมชาติแวดล้อมซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นชื่อพืชหรือสัตว์เขตร้อนมาใช้เป็นคำเรียกสีหรือประสมกับคำเรียกสีพื้นฐานในเชิงเปรียบเทียบเช่น สีเขียวตอง สีเหลืองจำปา สีเปลือกมังคุด สีดอกอัญชัน สีเม็ดมะพร้าว สีปีกแมลงทับ เป็นต้น

คำเรียกสีบางคำที่มาจากลักษณะทางปรากฏการณ์ทางธรรมชาติในประเทศเขตอบอุ่นถึงเขตหนาวอาจเป็นปัญหาในการทำความเข้าใจของคนไทย เช่น สีขาวหิมะ (blanc neige) สีเขียวฤดูใบไม้ผลิ (vert printemps) สีฟ้า/น้ำเงินธารน้ำแข็ง (bleu glacier) ซึ่งสีเหล่านี้บางสีก็ปรากฏในมโนทัศน์ของผู้พูดภาษาอังกฤษเช่นกันเนื่องจากมีลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศที่ใกล้เคียงกัน คือ snow-white 'สีขาวหิมะ' และ spring green 'สีเขียวฤดูใบไม้ผลิ' แต่เนื่องจากประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตร้อนใกล้เส้นศูนย์สูตรคนไทยจึงไม่มีมโนทัศน์ในเรื่องของหิมะ ธารน้ำแข็งและฤดูใบไม้ผลิ คนไทยหลายคนอาจจะจินตนาการไม่ถูกว่าลักษณะใดที่เรียกว่าขาวหิมะ ฟ้า/น้ำเงินธารน้ำแข็งหรือเขียวใบไม้ผลิ

สรุปและอภิปรายผล

คำเรียกสีในภาษาฝรั่งเศสแบ่งเป็นคำเรียกสีพื้นฐานและคำเรียกสีไม่พื้นฐาน

โดยคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาฝรั่งเศสมีจำนวนทั้งสิ้น ๑๒ คำ ในจำนวนนี้มีคำเรียกสีที่ยังเป็นข้อถกเถียงว่าเป็นคำเรียกสีพื้นฐานหรือไม่อยู่จำนวน ๔ คำ ได้แก่ violet ‘ม่วง’, rose ‘ชมพู’, orange ‘ส้ม’ และ marron ‘น้ำตาล’ เนื่องจากคำเรียกสีเหล่านี้มีที่มาจากคำเรียกสิ่งของ อย่างไรก็ตามคำเรียกสีทั้ง ๔ คำนี้จัดให้เป็นคำเรียกสีพื้นฐานเนื่องจากผ่านเกณฑ์บังคับทั้ง ๔ ข้อ ของ Berlin and Kay (1999) อนึ่ง จากการศึกษายังพบอีกว่า คำเรียกสีพื้นฐานในภาษาฝรั่งเศสมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง beige ‘สีเบจ’ ซึ่งเป็นหนึ่งใน ๑๒ สีที่ฝั่งใจคนฝรั่งเศส อีกทั้งยังมีลักษณะทางไวยากรณ์เหมือนกับคำเรียกสีพื้นฐานอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามจากการให้นิยามในพจนานุกรม beige ‘สีเบจ’ ยังคงเป็นสีไม่พื้นฐานอยู่เนื่องจากการนิยามให้เป็นเฉดหนึ่งของสีน้ำตาล “De la couleur d’un brun trs clair” ‘สีน้ำตาลสว่างมาก’ (Robert, P. et al. 2008 : 238) beige ‘สีเบจ’ จะกลายเป็นสีพื้นฐานได้ก็ต่อเมื่อคนฝรั่งเศสไม่รู้สีถือว่าเป็นสีเฉดเดียวกับสีน้ำตาลอีกต่อไป อนึ่ง สีน้ำตาลในภาษาไทยตรงกับคำในภาษาฝรั่งเศสสองคำ คือ brun และ marron ซึ่งหากพิจารณาจากระบบหน่วยคำแปลง (derivational morphology) แล้วพบว่า brun น่าจะเป็นคำเรียกสีพื้นฐานเพราะสามารถเติมหน่วยคำเติมหลังได้หลากหลายเหมือนคำเรียกสีพื้นฐานอื่น ๆ ในขณะที่ marron ไม่สามารถเติมหน่วยคำเติมหลังได้เลย แต่อย่างไรก็ตามงานวิจัยชิ้นนี้ยังคงเก็บทั้งสองคำเป็นคำเรียกสีพื้นฐานเนื่องจาก marron เป็นสีที่ฝั่งใจคนฝรั่งเศสมากกว่า brun ตามที่ Morgan (1993) เสนอไว้ และในอนาคตก็อาจจะเป็นไปได้ที่ brun จะถูกแทนที่ด้วย marron ได้ (Forbes 1979 : 303-304) ทั้งนี้จำนวนคำเรียกสีนั้นขึ้นอยู่กับความจำเป็นของคนในสังคม ดังเช่น ในสังคมผู้พูดภาษาฝรั่งเศสหรือภาษาอังกฤษอาจจะไม่มีความจำเป็นในการจำแนกสี blue ออกเป็นสีฟ้ากับสีน้ำเงินเหมือนในสังคมผู้พูดภาษาไทย

ส่วนคำเรียกสีไม่พื้นฐานในภาษาฝรั่งเศสมีกลวิธีการสร้าง ๕ วิธี คือ การใช้คำเรียกสิ่งของเฉพาะหรือคำคุณศัพท์ที่สร้างมาจากคำนามที่มีปรากฏในทีวิตประจำวันเป็นคำเรียกสี การนำคำเรียกสีมาประสมกัน การใช้คำขยายประกอบคำเรียกสี การแปลงคำด้วยหน่วยเติมหลัง และการยืมคำศัพท์จากภาษาอื่นมาใช้เป็นคำเรียกสี จากการศึกษายังพบอีกว่าคำเรียกสีไม่พื้นฐานมีโอกาสจะเพิ่มจำนวนขึ้นได้เช่นกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความจำเป็นของคนฝรั่งเศสว่าจะต้องจำแนกคำเรียกสีเพิ่มขึ้นหรือไม่ อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าคำเรียกสีไม่พื้นฐานที่สร้างด้วยกลวิธีประสมคำเรียกสีพื้นฐานกับคำเรียกสี

พื้นฐานและการใช้คำขยายประกอบคำเรียกสิ่งมีจำนวนน้อยมากหากเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่ผ่านมา ทั้งนี้เนื่องจากกลวิธีเหล่านี้มีลักษณะเป็นการให้นิยามหรือคำอธิบายที่ผู้ออกภาษาไม่รู้จักหรือไม่คุ้นเคย แต่การศึกษาคำเรียกสิ่งในครั้งนี้อยู่กับข้อมูลจากพจนานุกรมดีโดยเฉพาะ จึงมีแต่คำเรียกสิ่งที่มีชื่อเฉพาะเป็นที่รับรู้ของคนโดยทั่วไปหรือคนในเฉพาะแวดวงอยู่แล้ว

นอกจากนี้คำเรียกสิ่งยังสามารถสะท้อนลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมฝรั่งเศสได้อีกด้วย เช่น ชีวิตความเป็นอยู่ อาหารการกิน การติดต่อค้าขาย ลักษณะทางธรรมชาติ ทั้งนี้เนื่องจากคนในแต่ละสังคมจะกำหนดคำเรียกสิ่งตามสิ่งทีแวดล้อมตนซึ่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละสังคมวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้เป็นเพียงการศึกษาเบื้องต้นเท่านั้น หากมีการศึกษาร่วมกับผู้ออกภาษาในจำนวนที่เพียงพอ รวมถึงการศึกษาเพิ่มเติมจากงานวรรณกรรมหรือเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จจะทำให้เห็นภาพคำเรียกสิ่งในภาษาฝรั่งเศสที่กว้างขึ้นมากกว่านี้ นอกจากนี้คำขยายคำเรียกสิ่งซึ่งมีจำนวนมากในภาษาฝรั่งเศสเป็นอีกหัวข้อหนึ่งที่มีความจำเป็นต้องมีการศึกษาต่อไป

๒๙๐ ทวีระ รุ่งทวีระ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ทวีระพันธ์ ด.ทองคำ. คำเรียกสีในภาษาไทยเข้า (เมียน). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๕.

ศุภมาส เอ่งฉ้วน. “คำเรียกสีและมโนทัศน์เรื่องสีของคนไทยสมัยสุโขทัยและสมัยปัจจุบัน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. คำเรียกสีและการรับรู้สีของชาวจ้วงและชาวไทย. กรุงเทพฯ : คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

ภาษาต่างประเทศ

Berlin, B. and Kay, P. Basic color terms : their universality and evolution. Stanford : CSLI Publications, 1999.

Chauvel, A. Petit dictionnaire des couleurs et des matières colorantes. Puteaux : Erec, 2001.

Chroma, Le dictionnaire des noms de couleurs. [online]. Accessed 9 December 2011 Available from <http://pourpre.com/chroma/index.php>. 2009.

Du Bois Des Lauriers, H. “Secondaire ou fondamental? Du statut indécis de certains termes de couleurs en français.” *Meta : journal des traducteurs*, 32, 2 (1992) : 331–341.

Forbes, I. “The Terms “Brun” and “Marron” in Modern Standard French.” *Journal of Linguistics*. 15, 2 (1979) : 295–305.

Laophairoj, R. “A Comparison of Thai and Vietnamese Color Terms.” M.A. thesis, Faculty of Graduate Studies, Mahidol University, 2005.

Molinier, C. “Les termes de couleur en français. Essai de classification sémantico-

วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๓๓ (๒๕๕๔) ฉบับที่ ๒ ๒๕๖

syntaxique.” *Cahiers de Grammaire*, 30 (2006) : 259–275.

Mollard–Desfour, A. “Les mots de couleurs : des passages entre langues et cultures.” *Synergies Italie*, 4, (2008) : 23–32.

Morgan G. Basic colour terms : comparative results for French and Russian. *French Language Studies*. 3 (1993) : 1–17.

Robert, P. et al. *Le Nouveau Petit Robert de la Langue Française 2008*. Paris : Le Dictionnaire Robert, 2008.

Velde, F. *Institutional History of French Heraldry*. [online]. Accessed 9 December 2011 Available : <http://www.heraldica.org/topics/france/frherald.htm>

